

Aqrar sektor dinamik inkişaf edir

Azərbaycan dünyanın ən qədim əkinçilik mədəniyyətinə malik ölkələrindən biridir. Arxeoloji qazıntılardan əldə olunan materiallara əsasən alimlər sübut edirlər ki, Azərbaycan taxılçılığın, üzümçülüğün, meyvəçiliyin, tərəvəzçiliyin və heyvandarlığın əsas mərkəzlərindən biri olmuşdur. Ölkənin əsas bölgələrində min illər boyunca arpa, buğda, darı, düyü yetişdirilmiş, meşələrımız qoz, fındıq, şabalıd, zeytun, alma, armud, gilav və s. ağaclarla zəngin olmuşdur.

Bəlkə də, çox az sayda oxucularımız bilir ki, hələ orta əsrlərdə Azərbaycanda 12-15 növ üzüm, 5-6 növ ərik, nar, püstə, badam və s. meyvələri becərilirdi. Hələ XIX əsrdə taxıl istehsalı bir milyon tonu ötmüşdü. Həmin əsrin sonlarında Azərbaycanda adambaşına taxıl istehsalı 580 kiloqram təşkil edirdi ki, bu da dünyaya üzrə adambaşına taxıl istehsalından (233 kiloqram) 2,5 dəfə çoxdur. XX əsrin əvvəllərində isə Azərbaycanda hər 100 nəfərə düşən iribuynuzlu mal-qaranın baş sayı dünyaya üzrə ümumi göstəricidən 2,3 dəfə, o cümlədən Rusiya göstəricisindən 1,75 dəfə çox idi.

Lakin çox təəssüf ki, ötən əsrin 60-cı illərində bu zəngin əkinçilik və heyvandarlıq mədəniyyəti unudulmuşdu. Belə ki, 1966-69-cu illərdə respublikada nəzərdə tutulduğundan 653 min ton az taxıl, 22 min ton az pambıq, 260 min ton az tərəvəz, 17 min ton az üzüm istehsal edilmişdi. Həmin dövr üçün dənil bitkilərdə orta məhsuldarlıq cəmi 10,7, pambıqda 15,7, tərəvəzdə 119, üzümdə 39,4, meyvədə 13,8 sentner təşkil edirdi.

Belə bir ağır dövrdə Azərbaycan KP MK-nın iyul (1969-cu il) plenumu çağırıldı və Heydər Əliyev MK-nın birinci katibi seçildi. Respublika rəhbərindən insanların itirilmiş ümidlərini qaytarmaq, bütün sahələrdə, o cümlədən kənd təsərrüfatında kök salmış geriliyə son qoymaq tələb olunurdu.

Respublikanın düşmüş olduğu ağır vəziyyət Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında tezliklə dərinlən təhlil olundu, daxili ehtiyat mənbələri aşkarlandı, ondan düzgün istifadə yolları müəyyənləşdirildi. Məhz Heydər Əliyevin qətiyyəti və nüfuzu sayəsində Sov. İKP MK və SSRİ Nazirlər Soveti Azərbaycanda kənd təsərrüfatının inkişafına yönələn ardıcıl qərarlar qəbul etdilər.

Ümummilli liderimizin düzgün, düşünülmüş aqrar siyasəti və qayğısı sayəsində 1976-80-ci illərdə respublikada 1971-1975-ci illərə nisbətən 1,5 dəfə çox taxıl, pambıq, tərəvəz, 2,2 dəfə çox üzüm, 1,9 dəfə çox meyvə, 1,7 dəfə çox bostan məhsulları, 16 faiz çox ət, 33 faiz çox süd, 14 faiz çox barama istehsal edildi.

Xalqımızın təkidli xahişi ilə 1993-cü ildə respublikada ali hakimiyyətə qayıdan Heydər Əliyev dağıdılmış iqtisadiyyat və tənəzzülə uğramış kənd təsərrüfatı ilə yenidən üzleşdi. O vaxtlar kənd təsərrüfatında əsas formalar olan kolxoz və sovxozlar artıq özünü doğrultmurdu. Heydər Əliyev böhrandan xilas olmağın yeganə yolunu iqtisadiyyatda, o cümlədən aqrar sahədə islahatlar həyata keçirilməsində görürdü. Ona görə də 1995-ci ildən başlayaraq aqrar islahatların həyata keçirilməsini tənzimləyən qanunlar, fərman və sərəncamlar qəbul edildi. "Aqrar islahatların əsasları

haqqında", "Sovxoz və kolxozların islahatı haqqında", "Torpaq islahatı haqqında", və s. qanunlar aqrar islahatların hüquqi bazasını tənzimləyirdi.

Kənd təsərrüfatında aparılan uğurlu aqrar siyasət nəticəsində 2002-ci il tarixində ölkədə ilk dəfə olaraq 2 milyon 195 min ton taxıl, 695 min tona yaxın kartof, 970 min tona yaxın tərəvəz, 330 min ton bostan məhsulları, 224 min tona yaxın ət (diri çəkiddə), 1 milyon 120 min tona yaxın süd, 562 milyon ədəd yumurta, 12 min ton yum istehsal edildi.

Ümummilli liderin siyasi varisi, ölkə Prezidenti İlham Əliyevin dövründə də bu aqrar kurs uğurla davam və inkişaf etdirildi. Dövlət başçısının "Azərbaycan Respublikasında sosial-iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi

tədbirləri haqqında" 24 noyabr 2003-cü il, "Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı (2004-2008-ci illər)" haqqında 11 fevral 2004-cü il, "Azərbaycan Respublikası regionlarının 2009-2013-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı" haqqında 14 aprel 2009-cu il tarixli fərmanları, "Aqrar bölmədə idarəetmənin təkmilləşdirilməsi tədbirləri haqqında" və "Aqrar bölmədə lizin qın genişləndirilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" 23 oktyabr 2004-cü il tarixli, "2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında əhalinin ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatına dair Dövlət Proqramı" haqqında 25 avqust 2008-ci il tarixli sərəncamları aqrar sektorun inkişafında müstəsna rol oynadı. Sonrakı illərdə də kənd təsərrüfatının ayrı-ayrı sahələrinin inkişafı, eləcə də Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin, onun qurumlarının maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, kənd təsərrüfatında islahatlar aparılması və s. bərdə müvafiq, lakin ardıcıl, qətiyyətli sərəncamlar qəbul olunmuşdur.

Hökumətimizin, şəxsən dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin aqrar sahəyə olan ardıcıl diqqət və qayğısı kənd təsərrüfatının dinamik inkişafını təmin etmişdir. Dövlət Statistika Komitəsi xəbər verir ki, ötən il kənd təsərrüfatının ümumi məhsulunun faktiki qiymətlərlə dəyəri 7 milyard manatdan artıq olmuşdur. Bunun təxminən 3,8 milyard manatı heyvandarlığın, 3,2 milyard manatı isə bitkiçilik məhsullarının payına düşür.

DSK xəbər verir ki, 2018-ci ildə 3 milyon 309 min tondan artıq taxıl istehsal edilərək hər hektardan 30 sentner məhsul əldə olunmuşdur. Fərəhləndirici haldır ki, toplanmış taxılın 2 milyon tondan çoxu buğdadır. İl ərzində 232 min tondan çox pambıq, 300 min to-

na yaxın şəkər çuğunduru, 900 min tona yaxın kartof, 1,5 milyon ton tərəvəz, 1 milyon tondan çox meyvə və giləmeyvə, 402 min ton bostan məhsulları, 168 min tona yaxın üzüm istehsal olunub.

Göründüyü kimi, kənd təsərrüfatının bitkiçilik qolunda bütün sahələr müsbət istiqamətdə inkişaf edir. Amma heyvandarlıq sahəsində də gözəl nailiyyətlər əldə olunub. 1918-ci ildə ət istehsalı 3 faiz artaraq 556,6 min ton, süd istehsalı 2,8 faiz artaraq 2 milyon 80,4 min ton təşkil etmişdir. Barama istehsalı son 20 ilin ən yüksək həddinə — 514 tona çatmışdır.

Bu il üçün kənd təsərrüfatı bitkilərinin bir çoxunun yığılı hələ başa çatmayıb, eləcə də heyvandarlıq sahəsində də illik rəqəm yekunlaşmayıb. Ona görə də təsərrüfat ilinin yekunlarından danışmaq hələ tezdir. Məsələn, DSK-nın bu il sentyabrın 1-nə olan məlumatına görə, tərəvəz əkin sahələrinin 88,9, kartof əkin sahələrinin 76,9, dən üçün günəbaxan sahəsinin 84,5, dən üçün qarğıdalı sahəsinin 29,8, şəkər çuğunduru (emal üçün) sahəsinin cəmi 9,5 faizinin məhsulu toplanıb. Həmin sahələrdə məhsul yığılı davam edir.

DSK-nın sentyabrın 1-nə olan məlumatına görə, payızlıq və yazlıq dənilər və dənil-paxlalı bitkilər (qarğıdalısız) əkin sahəsinin 99,2, bostan bitkiləri əkin sahəsinin 97,9 faizinin məhsulu yığılıb. Başqa sözlə, bu sahələrdə məhsul yığımının indi artıq başa çatdığını söyləmək olar. Ölkədə 3,2 milyon ton taxıl istehsal olunub, hər hektardan məhsuldarlıq 31,3 sentnerə çatdırılıb. Bostan bitkilərinin istehsalı isə 430 min tona yaxınlaşıb, hər hektardan məhsuldarlıq isə təxminən 205 sentnerdir.

Ölkədə "ağ qızıl" tədarükü də sürətlə davam edir. Bildiyimiz kimi, pambıqçılıqda əkin sahələri azaldıla-

raq intensiv üsul əsas seçilib. Yeni ötənlik 132,5 min hektar əkin sahəsi 32,4 min hektar azaldılaraq daha çox məhsul toplamaq uğrunda mübarizə aparılır. Oktyabrın 23-dək ölkədə 230 min tona yaxın "ağ qızıl" toplanıb ki, bu da ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə təxminən 72 min ton çoxdur. Pambıq yığılı davam edir.

Fürsətdən istifadə edib, 1 Noyabr - Kənd Təsərrüfatı İşçiləri Günü münasibətilə aqrar sektorda, habelə onunla bağlı sahələrdə çalışanları təbrik edir, onlara həyatda cansağlığı, işlərində uğurlar arzulayırıq.

Nəriman CAVADOV,
"Respublika".